

Sociaal Werk en Beroepsgeheim

Annemie Van Looveren
Steunpunt Mens en Samenleving

Sociaal Werk: what's in a name? internationale definitie

Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledge, social work engages people and structures to address life challenges and enhance well-being.

Bron: IFSW (2014), *Global Definition on Social Work*, geraadpleegd via <http://ifsw.org/policies/definition-of-social-work/>

Sociaal Werk: wie? De Bomen en het BOS! Mandaat-positie-finaliteit

Centrale waarden vanuit sociaal werk - praktijk

Moreel kompas
Vertrouwen
Verbondenheid
Nabijheid
Aanwezigheid
Dialogoog
Durven confronteren
Responsabiliseren
Erkennen van Eigen Kracht
Niet loslaten
Veiligheid

Sociaal Werk: VERTROUWEN - MAATSCHAPPELIJKE CONTROLE

Sociaal werk: werken met mensen. Mensen als individu: maar ook in relatie met anderen, elk met eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van zichzelf, anderen en de samenleving.

VEILIGE RUIMTE OM TE KOMEN TOT GOED HULPVERLENEN

Maatschappelijke controle: eigen aan sociaal werk - invulling is afhankelijk van de finaliteit van opdracht/mandaat

RESPONSABILISEREN - CONFRONTEREND GESPREK

NIET ZONDER GRENZEN

Stap naar het juridisch kader! Vertrouwen: de basis van het beroepsgeheim

Oud begrip (sinds 1867 in SWB) - **maar niet verouderd**: de basis van het beroepsgeheim blijft actueel:

RESPECT VOOR DE VERTROUWENSRELATIE MET DE CLIENT

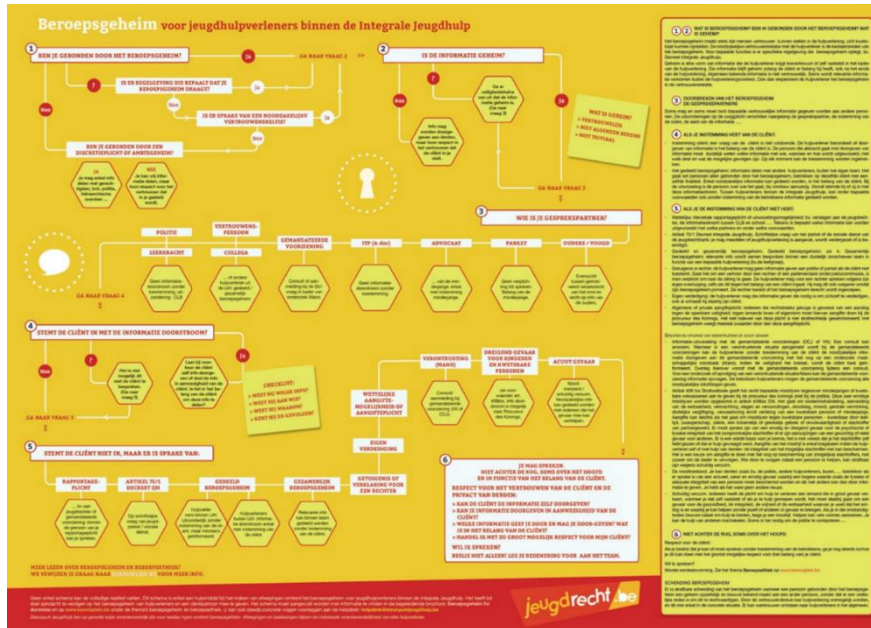
Privaat Belang: cliënt en hulpverlener

Algemeen Belang

Artikel 458 SW: de basis van het beroepsgeheim

Geneesheren, heilkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet, het decreet of de ordonnantie hen verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en een geldboete van honderd euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen.

Is het beroepsgeheim absoluut? Mag ik, moet ik? Wil ik?

ZWIJGRECHT/ZWIJGPLICHT
 SPREEKRECHT/SPREEKPLICHT
 MAG/MOET => WIL

5 vragen

1. Ben je gebonden door het beroepsgeheim ?
2. Is de informatie geheim?
3. Wie is je gesprekspartner?
4. Stemt de cliënt in met de informatie-doorstroom?
5. Stemt de cliënt niet in, maar is er sprake van een uitzonderingsgrond?

jeugdrecht.be

Maatschappelijke evoluties

Toenemende complexiteit van welzijnsrelaties

Nood/vraag tot samenwerken/netwerken (niet alleen onder hulpverleners, ook met parket/politie)

Participatie cliënt

Nieuwe tijdsgeest rond radicalisering, terrorisme, familiaal geweld,...

Aansprakelijkheidsdenken

....

Druk verhoogt vooral in kader van aanpak van **familiaal geweld en kindermishandeling**, én onder druk van **de strijd tegen radicalisering en terrorisme**.

Beleidsmatige evolutie:

Gedeeld/gezamenlijk beroepsgeheim (onder hulpverleners): rechtsleer-rechtspraak - decreten...

Experimentele projecten samenwerking hulpverlening-politie-justitie: Protocol van Moed, CO3,...

458bis SW

Omzendbrief Foreign Fighters (LIVC's)

Evolutie naar Family Justice Centers

Artikel 75.1. DIJH

Artikel 46 Wb Sv

Aanpassing artikel 458 Sw

Artikel 458 ter SW -artikel 458 quater SW.

Duidelijke tendens

Meer openheid

In de samenwerking met andere hulpverleners

- gedeeld beroepsgeheim.

In de samenwerking met justitie

- Artikel 458 bis SW
- Artikel 75.1. DIJH
- Artikel 46 Wb v SV

In de samenwerking met politie, parket, hulpverleners en andere partners

- Artikel 458 Ter SW

Samenwerking met hulpverleners

Focus op gedeeld beroepsgeheim

Gedeeld/ Gezamenlijk beroepsgeheim

Ontwikkeld door rechtspraak en rechtsleer : complexiteit van welzijnsproblemen

Meer en meer wettelijke verankering bv. decreet IJH

Informatiedeling is mogelijk, maar niet verplicht

Het is geen recht op informatie van de ene hulpverlener t.o.v. de andere

Hou de cliënt centraal: bij voorkeur informatiedeling door de cliënt zelf of in aanwezigheid van de cliënt !

Gedeeld beroepsgeheim

Voorwaarden:

Aan een persoon die door het beroepsgeheim is gebonden (buiten het team)

Binnen eenzelfde hulpverleningscontext : betrokken op de hulpverlening en treedt op met dezelfde finaliteit

Noodzakelijkheids criterium - NEED TO KNOW

Belang van de cliënt

Geïnformeerde cliënt (Informed Consent))

Geïnformeerde toestemming (verzet van de cliënt is mogelijk) :

-indien allen hulpverleners binnen de IJH: uitzondering mogelijk mits motivatie

Gezamenlijk beroepsgeheim

Voorwaarden:

Binnen eenzelfde hulpverleningsteam

Relevante gegevens (noodzakelijkheidseis is te streng)

Alle andere voorwaarden die gelden voor gedeeld beroepsgeheim :

- door het beroepsgeheim gebonden persoon**
- binnen eenzelfde hulpverleningscontext**
- in het belang van de hulpverlening aan de cliënt**
- geïnformeerde cliënt**

Samenwerking met Justitie

Focus op nieuwe ontwikkelingen : artikel 458 bis SW, artikel 75.1. DIJH, artikel 46 Wb van Sv.

Justitie als partner ?

Justitie (parket, onderzoeksrechter, strafrechter) situeren als partner:

Niet alleen bestraffing, maar ook justitiële verantwoording

Steunt op maatschappelijk verlangen - Strafwet

Strafrecht - openbare orde/algemeen belang

Handelt in functie van ernst van de feiten, persoonlijkheid dader, impact slachtoffer, schuld- en probleeminzicht, probleemaanpak

Autonoom

Geheim van het onderzoek

Soms complementair met hulpverlening (nl. mogelijk ook in belang van cliënt/hulpverlening) - van of/of naar en/ en ?

458 Bis SW - spreekrecht - uitbreiding

- uit hoofde van staat of beroep kennis hebben van een misdrijf gepleegd op een minderjarige of kwetsbare persoon
- het gaat om een in artikel 458 bis SW omschreven ernstig misdrijf : mishandeling, misbruik, verwaarlozing, aanzetting tot prostitutie, eengerelateerd geweld-genitale verminking, grooming, voyeurisme,
- er is een ernstig en dreigend gevaar voor de psychische of fysieke integriteit van de minderjarige of bedoelde kwetsbare persoon,
- of er zijn aanwijzingen van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of kwetsbare personen het slachtoffer worden
- je kan de integriteit niet zelf of met hulp van anderen beschermen

Je kan melden aan het parket (spreekrecht / geen spreekplicht - nuance: schuldig verzuim)

Artikel 75/1 Decreet IJH - spreekrecht

Schriftelijke vraag van het jeugdparquet (vaak via politie: vraag naar kantschrift of bevelschrift) of de sociale dienst van de jeugdrechtbank

Met het oog op het bieden van gepaste jeugdhulpverlening aan de minderjarige

Aan hulpverleners binnen de integrale jeugdhulp

Je mag

- meedelen of jeugdhulpverlening is aangevat, wordt verdergezet of is beëindigd.
- Basisgegevens mbt identificatie meedelen
- Alle informatie doorgeven waarmee de bekwame minderjarige en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijke, op een geïnformeerde en schriftelijke wijze instemmen dat e wordt doorgegeven. (relevantie en proportionaliteitsfilter)

Artikel 75. 1 Decreet IJH: praktische tips

Spreekrecht, geen spreekplicht - weeg af tegen hulpverleningsdoel en opdracht

Transparante basishouding naar cliënt

Modelvragenlijst: beperkte informatie tenzij instemming

Relevantie- proportionaliteitsfilter op de informatie

Schriftelijk antwoorden aan de vraagsteller onder gesloten omslag

Coöperatieve houding met oog voor ieders rol en opdracht !

De verantwoordelijkheid voor de inschatting blijft bij het parket.

Als hulpverlener zelf ook verontrust, neem zelf actie (noodtoestand, 458bis SW, consult -aanmelding bij gemandateerde voorzieningen)

Artikel 46 bis WB van SV: spreekplicht

- **Verplicht** raads- en personeelsleden van **sociale zekerheidsinstellingen** (OCMW's, vakbonden, mutualiteiten ...) ertoe om geheimen (administratieve inlichtingen) over personen in het kader van een onderzoek naar **terroristische misdrijven** mede te delen aan de onderzoeksrechter of procureur des Konings die het onderzoek voert en daarom verzoekt. (spreekplicht, strafbaarstelling, geheimhouding over de vraag verplicht)
- **Plicht tot aangifte van mogelijk ernstige aanwijzingen van een terroristisch misdrijf** (niet strafrechtelijk gesanctioneerd - schuldig verzuim)

Informatie-uitwisseling met politie, parket, hulpverlening en andere partners.

focus op nieuwe ontwikkelingen : gestructureerd casusoverleg 458 Ter SW

Art. 458 Ter SW: gestructureerd casusoverleg - spreekrecht

Spreekrecht bij gestructureerd casusoverleg tussen hulpverleners, justitie, politie en andere gesprekspartners.

Kaderwet : overleg pas mogelijk na installatie van het casus-overleg:

Bij wet, decreet, ordonnantie

Een met reden omklede toestemming van de procureur des konings (protocol of kantschrift)

Verplichte vermelding: wie aan overleg kan deelnemen, met welke finaliteit en volgens welke modaliteiten overleg gevoerd wordt.

Artikel 458 Ter SW: Gestructureerd casusoverleg

Kader (ook preventief - voor misdrijf):

Bescherming van fysieke en psychische integriteit van de persoon of derden

Bescherming van de openbare veiligheid of veiligheid van de staat (gekoppeld aan terroristische misdrijven en criminele organisaties)

- De tijdens het overleg meegedeelde geheimen moeten door de deelnemers geheim gehouden worden op straffe van sancties vermeld in artikel 458 SW
- Gevolg van het overleg: geheimen die tijdens dit overleg worden meegedeeld, kunnen slechts aanleiding geven tot de strafrechtelijke vervolging van de misdrijven waarvoor het overleg werd georganiseerd

Artikel 458 ter SW: praktijk

Kaderwet!

Biedt mogelijk kader voor: LIVC, Family Justice Center,...

Verdere regelgeving in ontwikkeling (Protocol op Vlaams niveau, decreten,...)

Nu: enkel toepassing mogelijk via protocol of kantschrift met gemotiveerde toestemming van de procureur des Konings

Nadenken over: deelnemen aan het overleg, inbrengen van informatie op het overleg, horen van informatie op het overleg, impact op de eigen positie, evalueren!!

Mogelijkheden zien maar met aandacht !

Oog houden voor de basis van de hulpverlening: **vertrouwensrelatie !**

VERTROUWEN: het behouden of kunnen opbouwen ervan - Nadruk op transparantie

BETROUWBAAR BLIJVEN- preventie mogelijk in gedrang (zorgmijders - cliënten
zwijgen : impact op goed hulpverleners)

DURVEN HANDELEN BINNEN EIGEN KADER(risico op onvoldoende exploreren - niet
opnemen in dossier,...)

KENNIS VAN EIGEN KADER EN GESPREKSPARTNER(onwetendheid als basis voor
misverstanden-mispraktijken)

WELOVERWOGEN DOORBREKEN: overaanbod van informatie - doel voorbij.../ te breed
delen: haalt hulpverlening onderuit (zorgmijders) - Niet delen houdt mogelijk risico's
in.

MAAR soms is het ook in **belang van de cliënt of veiligheid** om tot uitwisseling te komen!

Schuldig hulpverzuim - hulpverleningsplicht /geen spreekplicht

Schuldig hulpverzuim - artikel 422bis Sw.

hij die verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen.

Er is sprake van schuldig verzuim onder volgende voorwaarden:

- Inschatting: groot gevaar
- Je kan helpen zonder ernstig gevaar voor jezelf of anderen
- Je verleent zelf geen hulp of zorgt ook niet dat anderen te hulp komen (niet alleen derden ter hulp roepen, ook opvolgen)
- Je kijkt bewust weg / wetens en willens niets doen
- Strafverzwaring wanneer de persoon die in gevaar is een minderjarige of kwetsbare persoon is

BEROEPSGEHEIM IS GEEN EXCUUS !

Van beleid naar praktijk: Zoektocht vanuit opdracht en mandaat!

Hoe gaan we hier vanuit de positie als hulpverlener mee om?

Een nieuwe zoektocht!

Opdracht centraal

Samenwerken / uitwisselen maar moeten blijven staan in eigen positie - in relatie met de cliënt!

Verschillend afhankelijk van de werking, de casus,...

Nood aan kennis eigen kader/ nood aan kennis kader gesprekspartners

Respect voor elkaars eigenheid én finaliteit

Belang van de vertrouwensrelatie (individueel/maatschappelijk belang) : respectvol, transparant, weloverwogen ingrijpen waar nodig,...

Zoektocht mee te nemen in individuele cases maar ook in afsluiten van protocollen, kennismaking met partners,....

Belang van evaluatie!

Vertrouwen: de basis van het beroepsgeheim

Oud begrip (sinds 1867 in SWB) - **maar niet verouderd**: de basis van het beroepsgeheim blijft actueel:

RESPECT VOOR DE VERTROUWENSRELATIE MET DE CLIENT

Privaat Belang: cliënt en hulpverlener

Algemeen Belang

Contact

Annemie Van Looveren

GSM : 0491 61 47 73

Annemie.vanlooveren@samvzw.be

Kris Stas

GSM: 0491 61 19 06

Kris.stas@samvzw.be

The logo for 'sam' consists of the lowercase letters 'sam' in a white, sans-serif font, enclosed within a white rectangular border. To the left of the rectangle is a white triangle pointing towards the box.

sam

steunpunt mens
en samenleving